

Lausunto

16.05.2022

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

CSC:n lausunto uudistuvasta arkistolaista

CSC kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy on Suomen valtion ja korkeakoulujen omistama erityistehtäväyhtiö. Palvelemme laajasti koko yhteiskuntaa tuottamalla teknologiapalveluja ja -ratkaisuja TKI-toiminnalle, koulutukselle, kulttuurille ja julkishallinnolle. CSC tuottaa Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta pitkäaikaissäilytyksen palveluja kansallisesti merkittävillä kulttuuriperintö- ja tutkimusaineistoille.

Arkistolaki on kaivannut uudistusta pitkään, muun muassa toimiakseen yhteen tiedonhallintalain kanssa. Kaiken kaikkiaan CSC pitää uudistusehdotusta hyvänä. On erittäin kannatettavaa, että digitaalinen arkistointi etenee. Nostamme tässä esiin muutaman oleellimmän täsmennystä kaipaavan kohdan erityisesti lain perustelutekstissä.

Perustelutekstissä todetaan aivan oikein, että CSC tuottaa OKM:lle Kulttuuriperintö-PAS-palvelua ja että Kansallisarkisto on yksi merkittävistä PAS-palvelua hyödyntävistä organisaatioista.

Kulttuuriperintö-PAS-palvelun toimintamallin mukaisesti palvelu on sitä hyödyntäville organisaatioille maksuton. Palvelun tuotetaan ja kehitetään OKM:n keskitetyllä rahoituksella ja OKM:n suorassa ohjauksessa. Tämän vuoksi palvelun hallintamallissa OKM:n tekemät päätökset

ohjaavat mm. palvelun kehityslinjoja ja säilytyskapasiteetin jakamista palvelussa. OKM siis myöntää palvelun kuluihin rahoituksen ohjausryhmässä sovittujen tehtäväkokonaisuuksien toteuttamiseksi. CSC on voittoa tavoittelematon valtion osakeyhtiö, eikä kerää voittoa PAS-palvelustakaan. Saatu OKM:n rahoitus kohdentuu siis sellaisenaan palvelun tuottamiseen.

Kulttuuriperintö-PAS-palvelun vastuisiin kuuluu säilyttää aineistot eheinä, autenttisina ja käyttökelpoisina. Tässä onnistumiseksi CSC:n on tehtävä läheistä yhteistyötä aineistoja säilytykseen siirtävien organisaatioiden kanssa. Palvelua käytetään jo laajasti arkistosektorin lisäksi myös kirjasto- ja museosektoreilla. Täten CSC:lle kertyy laajaa näkemystä ja osaamista digitaalisten aineistojen hallinnasta ja mm. niiden laatuun liittyvistä kysymyksistä. Myös arkistolain alaisessa toiminnassa olisi hyvä huomioida nämä synergiat ja pohtia kuinka tämä osaaminen voidaan yhteistyössä Kansallisarkiston kanssa tarjota lakiluonnoksen mukaan laajentuvalla joukolla organisaatioita, jotka saattavat aineistojaan digitaaliseen pitkäaikaissäilytykseen.

Käytetyt käsitteet olisi hyvä tarkistaa sen varmistamiseksi, että ne ovat hyvin määriteltyjä ja yhtenäisiä. Arkistolain käsitteiden määrittelyiden pitäisi riittää ja olisi syytä käyttää samoja käsitteitä selkeyden vuoksi myös perustelutekstissä. Perusteluissa käytetään esimerkiksi uutta käsitettä ”tekninen pitkäaikaissäilytys”, joka ei ole käytössä Kulttuuriperintö-PAS-palvelun kuvauksissa tai PAS-palvelun asemoivissa arkkitehtuureissa. Olisi hyvä pitäytyä pelkässä ”pitkäaikaissäilytyksessä”, johon sisältyy selkeämmin myös kyvykkyys muuntaa aineistoja tulevaisuudessa käyttökelpoisiin muotoihin ja täten varmistaa aineistojen hyödynnettävyys ja ymmärrettävyys myös tuleville sukupolville. Lisäksi Kulttuuriperintö-PAS-palveluun sisältyy aina varsinaisen säilyttämisen lisäksi neuvontaa, koulutusta ja tukea kaikille PAS-palvelua hyödyntäville organisaatioille. Vastaavasti perusteluiden sivulla 81 mainitaan ”KDK-PAS-tietojärjestelmä”. Tämä on vanhentunut termi muualla perusteluissa mainitulle Kulttuuriperintö-PAS-palvelulle.

Perusteluissa viitataan myös CSC:n tekemään kustannuslaskelmaan. CSC on alustavasti arvioinut mahdollisia kokonaiskustannusvaikutuksia Kulttuuriperintö-PAS-palvelulle. Arvio pohjautui konsultin välityksellä saatuihin Kansallisarkiston laajentumista esittäviin lukuihin, joissa aineistomäärien lisäksi huomioitiin myös asiakasmäärien kasvu. CSC esitti jo näissä lakiluonnosta edeltäneissä keskusteluissa, että tulisi pohtia miten CSC voisi tukea Kansallisarkistoa ja Kansallisarkistolle aineistoja luovuttavia organisaatioita esim. digitaalisten aineistojen tiedostomuotojen hallinnassa. Kokemuksemme mukaan tätä merkittävää osaamista tarvitsee ja näihin kysymyksiin törmää jokainen pitkäaikaissäilytystä hyödyntävä uusi asiakasorganisaatio. Koska emme tunne tarkemmin perusteluissa esitettyä Kansallisarkiston laskelmaa kokonaiskustannuksista, emme osaa arvioida ovatko esim. pitkäaikaissäilytyksen tuen, neuvonnan ja koulutuksen kustannukset henkilötyövaikutuksineen näiltä osin riittävästi sisällytettynä. Kustannuksiin vaikuttaa myös esimerkiksi tarvittavan tietoturvan taso, joka ei ole riittävän tarkasti vielä tiedossa.

CSC pitää tätä lakiuudistus tärkeänä ja toivottavana, joka viimeisteltynä tulee varmasti selkeyttämään asiakirjallisen aineiston arkistointia ja edistämään Kansallisarkiston mahdollisuuksia arkistoinnin digitalisaatiossa.

Koivunen Kimmo
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy